

ציווי הבורא קודם לכבוד ההורים

בבית הקברות לא ישמא לה: ת"ר: מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר, שלא ישמע לו? שנאמר 'איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה', כולכם חייבין בכבודי.

אני ה'. אע"פ [אף על פי] שאמרתי לך ירא את אביך, אני אדון לשניכם, ואם אמר לך אביך עבור על דברי לחלל שבת אל תשמע לו.

שנו חכמים: מהיכן למדנו, שכאשר אומר לו אביו לעבור על דברי תורה, שלא ישמע לו? שנאמר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני יהוה אלהיכם" כלומר, נסמכה מצות יראת אב ואם, לשמירת שבת, וסיים הכתוב, "אני יהוה אלהיכם", ובא לומר לך, שגם אתה וגם אביך חייבים בכבודי, לכן, אם אמר לך אביך לעבור על דברי, אל תשמע לו.

כיבוד אביו קודם לשמירת שבת!

טעמא דכתב רחמנא "את שבתותי תשמרו", הא לאו הכי, הוה אמינא צייתא ליה! ואמאי, האי עשה והאי לא תעשה ועשה, ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה!?

הוה אמינא [הייתי אומר] צייתא ליה [להקשיב לו]. דאתי [שבא] עשה דכיבוד, ודחי [ודוחה] לא תעשה דלא תוכל להתעלם. - והאי [וזה] לא תעשה ועשה, אבידה עשה ולא תעשה היא, "השב תשיבם" ו- "לא תוכל להתעלם".

שאלנו: לכאורה ללא לימוד הסמיכות, הייתי אומר שיקשיב לאביו, מכיון שמצות עשה של "כיבוד אב ואם" תדחה את מצות הלא תעשה, "שלא תוכל להתעלם"!
ויותר תמוה, והרי במצות השבת אבידה, יש מצות לא תעשה של - "לא תוכל להתעלם", ומצות עשה של - "השב תשיבם", ומורא אב זו מצות עשה בלבד, והרי לא יכולה לבוא מצות עשה, ולדחות את מצוות לא תעשה ועשה! אם כן מדוע הלימוד מהסמוכים!?! [בתמיה]

חידוש מסמיכות הפסוקים - כולם חייבים בכבוד המקום לפני כל דבר אחר

איצטריך, ס"ד אמינא הואיל והוקש כיבוד אב ואם לכבודו של מקום, שנאמר כאן: "כבד את אביך ואת אמך" ונאמר להלן: "כבד את ה' מהונך", הלכך לציית ליה! קמ"ל דלא לשמע ליה.

הוקש כבודם, בגזירה שוה, "כבד את אביך" ו- "כבד את ה' מהונך".

מבארת הגמ': בכדי שלא יקשיב לאביו לעבור על דברי תורה, צריך את לימוד הסמוכים. ומדוע? מכיון שכיבוד אב ואם הוקש בגזירה שוה לכבודו של מקום, שנאמר: "כבד את אביך ואת אמך" ונאמר: "כבד את ה' מהונך", לכן הייתי חושב לומר, שיקשיב לאביו, אפילו שאומר לו לעבור עבירה! לכן באה הסמיכות, לומר לך, אני ה', וכולכם חייבים בכבודי.

אמר לו אביו אל תחזיר אבידה, או לעבור על אחת ממצוות התורה אפילו מדברי סופרים, לא ישמע לו.

ביאורי מילים

- טעמא, דכתב רחמנא - הטעם, שנכתב בתורה.
- צייתא ליה - יציית לו [לאבין]
- ולא אתי - ולא
- איצטריך - נצרך.
- קמ"ל - בא להשמיע לנו.
- הא לאו הכי - אם לא כך.
- ואמאי - ומדוע.
- באה.
- ס"ד - סלקא דעתך אמינא -
- דלא לשמע ליה - שלא
- לישמוע לו [לאבין]
- ודחי - ודוחה.
- היה עולה על דעתך לומר.
- הוה אמינא - הייתי אומר.
- האי - זו.

הפניות | ספר תרגול: עמ' 144 | להלכה בהרחבה: בחוברת זו בעמ' 202 בסעיף: 4

פסק ובאר את הגמרא

דף לב.

בבית הקברות לא יטמא לה: ת"ר מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' כולכם חייבין בכבודי טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי הוה אמינא צייתא ליה ואמאי האי עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה איצטריך ס"ד אמינא הואיל והוקש כיבוד אב ואם לכבודו של מקום שנאמר כאן כבוד את אביך ואת אמך ונאמר להלן כבוד את ה' מהונך הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לשמע ליה:

שאלות לגמרא (עמ' 180 בספר הלימוד) | ענו על השאלות / סמנו את התשובה הנכונה

- במסגרת הגמ' - סמן בצבע אחד את הפסוק שנלמד ממנו ששומע לציווי הבורא לפני ציווי אביו ובצבע שני את המילים המציינות שהייתי חושב לומר ובצבע שלישי מה בא להשמיע לנו.

1. איזה נושא כללי, הגמ' רוצה ללמוד מהברייתא.

2. צטט את הפסוק שממנו נלמד הנושא.

3. מדוע סיים הכתוב "אני ה' אלוקיכם"? [העזר ברש"י ד"ה: אני ה']

ענית מצוין, אתה בכיוון הנכון!

4. לכאורה ללא הציווי של שמירת שבת, הייתי חושב לומר.

- א. להקשיב לה', שמצות הקשבה לה' קודמת לכל דבר.
- ב. להקשיב לאביו, שמצות עשה של "כיבוד אב", תדחה את "לא תוכל להתעלם".

5. מהי תמיהת הגמ', על התשובה בסעיף 4?

- א. מצוות עשה של "כיבוד", לא יכולה לדחות את מצוות עשה ולא תעשה באבידה.
- ב. מצוות עשה של שמירת שבת, לא יכולה לדחות את מצוות עשה ולא תעשה באבידה.

6. מה הייתי חושב לומר, ללא הסמוכים? [העזר ברש"י ד"ה: הוקש כבודם]

7. בא הסמוכים לומר לנו:

- א. שלא להקשיב לאביו שאומר לו לעשות נגד רצון ה'.
- ב. אני ה', ואתה והורייך חייבים בכבודי.
- ג. שתי התשובות מעולות.